

زمان بندی اعلام سود فصلی، نوع خبر سود

و دقت پیش بینی سود

محمدرضا عباس زاده*

مهدی صالحی**

امین رستمی***

تاریخ دریافت: ۹۴/۰۲/۰۱

تاریخ پذیرش: ۹۴/۰۸/۰۴

چکیده:

در این پژوهش ارتباط نوع خبر سود پیش بینی شده فصلی و میزان تأخیر در اعلام آن و نیز ارتباط میزان تأخیر در اعلام سود پیش بینی شده فصلی با دقت پیش بینی به عنوان یکی از انگیزه های احتمالی تأخیر در اعلام سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، بر اساس داده های ۱۳۰ شرکت طی سال ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۲ بررسی شده است. در این راستا پنج فرضیه تدوین گردید و جهت آزمون فرضیه ها نیز از روش رگرسیون چندگانه مبتنی بر داده های ترکیبی (تابلویی) استفاده شد. یافته های پژوهش نشان می دهد که بین خبر بد و میزان تأخیر در اعلام سود پیش بینی شده، رابطه مثبت معنی داری وجود دارد، که نتیجه حاصل با الگوی "خبر خوب-زود، خبر بد-دیر" مطابقت دارد. همچنین، بزرگی تعدیل های منفی، رابطه مثبتی با میزان تأخیر در اعلام آن دارد، لیکن با افزایش درصد پوشش، به عنوان نشانه ای از موفقیت عملکرد شرکت، میزان تأخیر در اعلام سود کاهش می یابد. از طرف دیگر، با افزایش تأخیر در اعلام سود هر سهم پیش بینی شده، خطای پیش بینی سود (دقت پیش بینی سود)، کاهش (افزایش) می یابد. بنابراین افزایش دقت پیش بینی می تواند یکی از انگیزه های احتمالی

Email; abbas33@um.ac.ir

* دانشیار حسابداری دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

Email: mehdi.salehi@um.ac.ir

** استادیار حسابداری دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

*** دانشجوی دکترای حسابداری دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران (نویسنده مسئول)

Email; aminrostami@stu.um.ac.ir

تأخیر در اعلام سود باشد.

واژه‌های کلیدی: پیش‌بینی سود فصلی، خبر خوب، خبر بد، تأخیر در اعلام سود،

دقت پیش‌بینی سود

۱- مقدمه

پژوهشگران توجه اندکی به تحلیل زمان‌بندی انتشار اطلاعات مالی از سوی مدیران، مبذول داشته‌اند، به طوری که می‌توان گفت، تصمیم زمان‌بندی افشا، بعدی از سیاست افشای شرکت است که تقریباً از دید محققان دور مانده است (سنگوپتا^۱، ۲۰۰۴)، این در حالی است که زمان‌بندی انتشار اخبار می‌تواند یک عنصر کلیدی در راهبردهای افشای شرکت‌ها باشد (گراهام و همکاران^۲، ۲۰۰۵). به عبارت دیگر اطلاعات مفیدی (آگاهی بخشی) که یک اعلام سود به مشارکت کنندگان بازار ارائه می‌کند نه تنها تابعی از ماهیت اطلاعات منتشر شده (قابل اتکا بودن اطلاعات) است، بلکه تابعی از به موقع بودن زمان اعلام آن (مربوط بودن) نیز می‌باشد. این موضوع همواره توسط هیات استانداردهای حسابداری مالی^۳ نیز تأکید شده است و به موقع بودن یکی از ویژگی‌های کیفی اطلاعات مفید بیان گردیده است. طبق چارچوب نظری ایران نیز، به موقع بودن از عواملی است که می‌تواند اعمال خصوصیات کیفی اطلاعات را دچار محدودیت کند.

تهیه و اعلان به موقع اطلاعات سود موجب بالا رفتن کیفیت مربوط بودن اطلاعات سود در تصمیمات سرمایه‌گذاران شده (تان و وانگ^۴، ۲۰۱۲)، و به شکل اثربخش‌تری، عدم تقارن اطلاعاتی را کاهش می‌دهد (راجرز^۵، ۲۰۰۸). همچنین تأخیر در اعلام سود، خود می‌تواند علامتی برای سهامداران شرکت باشد تا نسبت به نوع خبر سود در راه (خبر خوب یا بد)، پیش‌آگهی پیدا کنند و تصمیم‌های لازم را اخذ کنند (گراهام و همکاران، ۲۰۰۵). بنابراین، آگاهی از میزان تأخیر در اعلام پیش‌بینی می‌تواند آگاهی‌بخش باشد. همچنین، با توجه به این‌که انتخاب زمان افشا در اختیار مدیران است، آنان می‌توانند بر اساس انگیزه‌های مختلف، زمان‌های ویژه‌ای را برای اعلام سود انتخاب کنند. تلاش برای شناسایی این انگیزه‌ها باعث بهبود درک سهامداران از کیفیت افشا می‌گردد. به طور مشخص، شناسایی رابطه میزان تأخیر

1 Sengupta

2 Graham, Harvey, & Rajgopal

3 FASB

4 Tan & Wang

5 Rogers

در اعلام پیش‌بینی با دقت پیش‌بینی می‌تواند به درک بهتر دلایل تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده کمک کند.

الزام به ارائه پیش‌بینی سود، به طور منظم و در پایان هر فصل در بورس اوراق بهادار تهران، فرصتی منحصر به فرد برای تحقیق بر روی رفتار شرکت‌ها و بازار، در واکنش به این الزام، به وجود آورده است. انگیزه سازمان بورس از برقراری این الزام، حرکت در راستای هدف کلی ارتقای سطح شفافیت بازار سهام، تسهیل جریان اطلاعات به بازار، دسترسی به موقع و گسترده کاربران و سرمایه‌گذاران به اطلاعات، قبل و بعد از معاملات اوراق بهادار بوده است (آیین‌نامه‌ی افشای اطلاعات شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس، مصوب ۱۳۸۱). با توجه به تفاوت موجود در رفتار و زمان گزارشگری و اعلان پیش‌بینی سود فصلی شرکت‌ها در بورس تهران، هدف اصلی این پژوهش بررسی برخی از عوامل موثر بر زمان‌بندی اعلام سود (به طور خاص نوع خبر سود و بزرگی آن) می‌باشد. همچنین، از آن‌جا که ممکن است مدیران در انتخاب زمان اعلام سود پیش‌بینی‌شده پایان هر فصل، انگیزه‌های خاصی داشته باشند، در این تحقیق یکی از انگیزه‌های احتمالی مدیران (تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی به قصد افزایش دقت پیش‌بینی)، مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

در ادامه مقاله شامل بخش‌های زیر است: پیشینه و تدوین فرضیه‌های پژوهش، توصیف نمونه‌ها و روش پژوهش، یافته‌های پژوهش، جمع‌بندی و نتیجه‌گیری، پیشنهادها.

۲- پیشینه و تدوین فرضیه‌های پژوهش

۲-۱- عوامل موثر بر زمان‌بندی اعلام سود فصلی

همان‌طور که قبلاً ذکر شد، با توجه به اهمیت نحوه انتخاب زمان افشای اطلاعات مالی از سوی مدیران، در ابتدا به بررسی عوامل موثر بر زمان‌بندی اعلام سود فصلی پرداخته می‌شود. در این راستا، متغیر مورد علاقه نوع خبر سود (تعدیل سود هر سهم) و بزرگی آن است.

نوع خبر سود، عاملی است که بیش از دیگر عوامل توجه محققان را به خود جلب کرده است. مطالعات صورت پذیرفته در زمینه زمان‌بندی اعلام سود نشان داده‌اند که مدیران شرکت‌ها تمایل دارند اخبار خوب را زود منتشر کنند و اعلام اخبار بد را به تأخیر اندازند (عباس زاده و همکاران، ۱۳۹۲؛ پانتزالیس و یوکر^۱، ۲۰۱۴؛ مرادی و همکاران، ۲۰۱۳؛ دلاویگنا و پالت^۲، ۲۰۰۹؛ دوئل و مجیکله^۳، ۲۰۰۹؛ ب؛ سنگوپتا، ۲۰۰۴؛ هاو و همکاران^۱، ۲۰۰۰؛ بگلی و

1 Pantzalis & Ucar

2 Dellavigna & Pollet

3 Doyle & Magilke

فیشر^۲، ۱۹۹۸؛ کراس و شرودر^۳، ۱۹۸۴؛ کراس، ۱۹۸۱). نخستین بار، بیور^۴ (۱۹۶۸) به طور مشخص، این نظر را مطرح کرد که سود پایین تر از انتظار (خبر بد) ممکن است با سرعت کندتری از سود بالاتر از انتظار (خبر خوب) گزارش شود. بر همین اساس، کراس (۱۹۸۱)، بر روی رابطه بین سودآوری و تأخیر در زمان اعلام سود، تحقیقی تجربی انجام داد که نتیجه آن، مؤید این ذهنیت بود که انتشار اخبار بد با تأخیر انجام می شود.

بر خلاف تحقیقات پیشین، که تنها به بررسی اعلام سودهای سالانه پرداخته بودند، کراس و شرودر (۱۹۸۴) به بررسی رابطه بین زمان بندی اعلام سود فصلی واقعی (زود یا دیر) و نوع سود گزارش شده (خوب یا بد) پرداختند. نتایج تحقیق آن ها نشان داد که اعلام سود فصلی واقعی زودتر از موعد، حاوی اخبار بهتری هستند و با بازده غیرعادی بالاتر رابطه دارند. سنگوپتا (۲۰۰۴) نیز به تحقیق در عوامل موثر بر زمان بندی اعلام سودهای فصلی واقعی پرداخت. نتایج وی نشان داد که خبر بد، رابطه مثبت معنی داری با تأخیر در اعلام سود فصلی دارد.

در جهتی مخالف با نتایج تحقیقات پیشین، چن و موهان^۵ (۱۹۹۴) اظهار داشته اند که شرکت هایی گزارش خود را زودتر منتشر می کنند اخبار بدی افشا می کنند، که بنا به نظر اسکینر^۶ (۱۹۹۴) می تواند یک اقدام پیش دستانه در برابر هزینه های قضایی احتمالی باشد. نتیجه ای که اوبرت^۷ (۲۰۰۹) از بررسی شرکت های فرانسوی گرفته است با این تفسیر مطابقت دارد. یافته های وی، حاکی از رابطه منفی معنی دار، بین خبر بد و تأخیر در اعلام سود سالانه است.

از طرف دیگر، مطابق با "الگوی خبر خوب، زود"، یافته های گوای و ورچیا^۸ (۲۰۰۷) نشان داد که خبر خوب با احتمال بیشتر، زودتر از خبر بد اعلام خواهد شد و این به خاطر محافظه کاری ذاتی است که در گزارش گری مالی وجود دارد، بدین معنی که اخبار بد معمولاً در گزارش های مالی حسابرسی شده زودتر از اخبار خوب شناسایی می شوند. این شناخت نامتقارن، مدیریت را وادار می کند تا داوطلبانه اخبار خوب را زودتر از اخبار بد افشا کند تا جبرانی باشد

1 Haw, Qi, Wu

2 Begly & Fisher

3 Damodaran

4 Beaver

5 Chen & Mohan

6 Skinner

7 Aubert F.

8 Guay & Verrecchia

بر سوگیری که در گزارش‌گری مالی به سوی اخبار بد وجود دارد، و تصور مدیریت بر آن است که بدین طریق هدف افشای کامل نیز بهتر محقق می‌شود.

علاوه بر نوع خبر سود (تعدیل منفی و مثبت)، بزرگی این اخبار (تعدیلات) نیز می‌تواند بر میزان تأخیر در اعلام سود هر سهم تأثیرگذار باشد. به عبارت دیگر بزرگی تعدیل منفی سود هر سهم شرکت می‌تواند سبب اعلام دیرتر سود پیش‌بینی شده فصلی گردد، تا از واکنش بیش از اندازه و سریع سهامداران کاسته شده و مدیر نیز زمان لازم برای بررسی و توضیح در خصوص عملکرد ضعیف را داشته باشد. از طرف دیگر، بزرگی تعدیل مثبت سود هر سهم شرکت نیز می‌تواند سبب اعلام زودتر سود پیش‌بینی شده فصلی گردد. همچنین، درصد پوشش بالاتر سود پیش‌بینی شده سود هر سهم شرکت نیز می‌تواند موجب اعلام زودتر سود هر سهم گردد. به عبارت دیگر، موفقیت شرکت در محقق کردن بخش بزرگ‌تری از سود پیش‌بینی شده، نشانه‌ای از عملکرد بهتر شرکت است و انتظار آن است که هر چه درصد پوشش بزرگ‌تر باشد، تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی شده، بیشتر کاهش یابد. بنابراین موارد فوق نیز می‌تواند مورد بررسی و آزمون قرار گیرد (مرادی و همکاران، ۲۰۱۳). کوتاری و همکاران^۱ (۲۰۰۹)، نشان دادند که مدیران شرکت‌ها، به طور میانگین، اعلام اخبار بد به سرمایه‌گذاران را به تأخیر می‌اندازند، و بزرگی واکنش منفی قیمت سهم به افشای اخبار بد (واکنش پنج روزه قیمت سهم به اعلام اخبار بد)، بزرگ‌تر از بزرگی واکنش مثبت قیمت سهم به افشای اخبار خوب است. زیرا اخبار بد تا حد امکان پنهان نگه داشته شده و روی هم انباشته شده است و لذا در زمان اعلام، برای بازار غیرمنتظره است، در حالی که اخبار خوب حتی پیش از اعلام رسمی اجازه نشت پیدا کرده است.

با عنایت به توضیحات فوق فرضیه‌های زیر تدوین گردید:

فرضیه ۱: خبر بد (تعدیل منفی سود هر سهم) با میزان تأخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی شده در پایان هر فصل رابطه مثبت معنی‌داری دارد.

فرضیه ۲: بزرگی تعدیل منفی سود هر سهم شرکت با میزان تأخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی شده در پایان هر فصل رابطه مثبت معنی‌داری دارد.

فرضیه ۳: بزرگی تعدیل مثبت سود هر سهم شرکت با میزان تأخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی شده در پایان هر فصل رابطه منفی معنی‌داری دارد.

1 Kothari, Shu, & Wysocki

فرضیه ۴: درصد پوشش سود هر سهم پیش‌بینی شده شرکت با میزان تأخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی شده در پایان هر فصل رابطه منفی معنی‌داری دارد.

۲-۲- انگیزه‌های اثرگذار بر زمان‌بندی اعلام سود- تأخیر برای افزایش دقت

پس از تأیید وجود رابطه بین نوع خبر سود و میزان تأخیر در اعلام آن، تعدادی از تحقیقات به بررسی چرایی وجود این رابطه پرداخته، و تلاش کرده‌اند که انگیزه‌های اثرگذار بر تصمیم مدیران در انتخاب زمان اعلام سود را مشخص کنند.

با توجه به استدلال‌های مختلف مطرح شده برای توضیح رفتار مدیران در زمان‌بندی افشا، یک انگیزه مدیرانی که اعلام پیش‌بینی سود هر سهم را به تأخیر می‌اندازند، می‌تواند، تلاش برای ارائه پیش‌بینی دقیق‌تر باشد. تحقیقات متعددی (از جمله: ژو^۱، ۲۰۱۰؛ آجینکیا و همکاران، ۲۰۰۵؛ ملکیان و همکاران، ۱۳۸۹)، نیز گزارش کرده‌اند که هر چه زمان اعلام پیش‌بینی از سود، به پایان دوره مورد پیش‌بینی، نزدیک‌تر باشد، دقت پیش‌بینی افزایش می‌یابد. بر این اساس، فرضیه پنجم این تحقیق در راستای بررسی اثر تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده بر افزایش دقت پیش‌بینی، به صورت زیر، تدوین شده است:

فرضیه ۵: بین تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده و دقت پیش‌بینی، رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد.

۳- روش شناسی پژوهش

این پژوهش از نوع کاربردی است و طرح آن از نوع شبه تجربی و با استفاده از رویکرد پس‌رویدادی است. همچنین، ماهیت داده‌های مورد استفاده در آزمون فرضیه‌ها، از نوع داده‌های تابلویی (ترکیب داده‌های سری زمانی و مقطعی) است. داده‌های پژوهش از طریق داده‌های شرکت‌های منتخب با مراجعه به صورت‌های مالی و یادداشت‌های توضیحی، و با استفاده از نرم افزارهای ره‌آورد نوین و تدبیرپرداز جمع‌آوری گردید.

۳-۱- جامعه آماری و انتخاب نمونه

جامعه آماری پژوهش متشکل از کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در قلمرو زمانی سال ۱۳۸۳ الی سال ۱۳۹۲ است، که اطلاعات مربوط به اعلام‌های سود پیش‌بینی‌شده آن‌ها و نیز داده‌های لازم از صورت‌های مالی سالانه و میان‌دوره‌ای آن‌ها، در دوره زمانی انجام تحقیق، در دسترس باشد. برای انتخاب نمونه آماری پژوهش آن دسته از

شرکت‌های جامعه آماری انتخاب شدند که پیش‌بینی ۳ و ۶ و ۹ ماهه منتشر کرده باشند. همچنین، بین پیش‌بینی‌های ۳، ۶ و ۹ ماهه، و نیز دو ماه قبل از پایان فصل اول، پیش‌بینی دیگری اعلام نکرده باشند.

معیار دوم و سوم بدین جهت قرار داده شده اند که ممکن است تعدیل مجدد پیش‌بینی در فاصله دو پیش‌بینی فصلی بر میزان تأخیر در اعلام پیش‌بینی‌های الزامی فصلی، اثری غیرقابل کنترل داشته باشد. با اعمال شرایط مذکور در نهایت تعداد ۱۵۳۰ شرکت-فصل، از ۱۳۰ شرکت، به عنوان نمونه آماری این پژوهش انتخاب گردید.

۳-۲- روش آزمون فرضیه‌ها و متغیرهای پژوهش

۳-۲-۱- فرضیه یک تا چهار

برای آزمون فرضیه یک تا چهار، عوامل موثر بر تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده فصلی، به شرح زیر مدل‌سازی شده است.

$$\text{DELAY}_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 \text{BAD}_{i,t} + \alpha_2 \text{BAD}_{i,t} * \Delta \text{EPS}_{i,t} + \alpha_3 \text{GOOD}_{i,t} * \Delta \text{EPS}_{i,t} + \alpha_4 \text{COVER}_{i,t} + \alpha_5 \text{SHARE}_{i,t} + \alpha_6 \text{SIZE}_{i,t} + \alpha_7 \text{BLOCK}_{i,t} + \alpha_8 \text{CONSOLIDATE}_{i,t} + \alpha_9 \text{LOSS}_{i,t} + \alpha_{10} \text{POST}_{i,t} + \alpha_{11} \text{MKBK}_{i,t} + \sum \alpha_k \text{INDUSTRY}_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

در ادامه تعریف هریک از متغیرها به تفکیک متغیرهای وابسته، مستقل و کنترلی آمده است.

۳-۲-۱-۱- متغیر وابسته:

$\text{DELAY}_{i,t}$: یک متغیر عددی است که برابر است با، تعداد روزهای گذشته از پایان فصل تا زمان انتشار پیش‌بینی سود هر سهم سالانه بر اساس عملکرد آن فصل.

۳-۲-۱-۲- متغیرهای مستقل:

$\text{BAD}_{i,t}$: یک متغیر مجازی است که برابر است با یک، اگر علامت تعدیل سود هر سهم منفی باشد. این متغیر رابطه خبر بد را با تأخیر در گزارش پیش‌بینی، شناسایی می‌کند.

$\text{BAD}_{i,t} * \Delta \text{EPS}_{i,t}$: اثر متقابل خبر بد با درصد تعدیل سود هر سهم است، که اثر بزرگی تعدیل سود هر سهم را بر رابطه خبر بد با میزان تأخیر شناسایی می‌کند. در صورتی که علاوه بر علامت تعدیل، بزرگی تعدیل نیز بر تأخیر تأثیرگذار باشد، ضریب این متغیر معنی‌دار خواهد بود.

$\text{GOOD}_{i,t} * \Delta \text{EPS}_{i,t}$: اثر متقابل خبر خوب با درصد تعدیل سود هر سهم است که اثر بزرگی تعدیل سود هر سهم را بر رابطه خبر خوب با میزان تأخیر شناسایی می‌کند. متغیر درصد تعدیل (ΔEPS) برابر است با تفاوت سود هر سهم اعلام شده برای هر فصل از سود هر سهم

اعلام شده برای فصل قبل تقسیم بر سود هر سهم اعلام شده برای فصل قبل. برای سود هر سهم اعلام شده سه ماهه‌ی نخست، درصد تعدیل از مقایسه با آخرین رقم سود واقعی سال گذشته یا آخرین پیش‌بینی اعلام شده برای سال جاری به دست می‌آید. متغیر خبر خوب ($GOOD_{i,t}$) یک متغیر مجازی است که برابر است با یک، اگر علامت تعدیل سود هر سهم، مثبت یا صفر باشد.

$COVER_{i,t}$: اثر درصد پوشش سود پیش‌بینی‌شده در سود هر سهم محقق شده میان‌دوره‌ای را بر میزان تأخیر بررسی می‌کند. برای محاسبه این متغیر سود واقعی محقق شده تا پایان میان دوره مورد بررسی بر سود پیش‌بینی‌شده در پایان فصل مذکور تقسیم می‌گردد.

۳-۱-۲-۳- متغیرهای کنترلی:

سایر عوامل احتمالی موثر بر تأخیر اعلام سود فصلی که جهت آزمون فرضیه‌های فوق به عنوان متغیر کنترلی در نظر گرفته می‌شود به شرح زیر می‌باشد:

اندازه شرکت ($SIZE_{i,t}$): ادبیات افشا همواره نشان داده است که عوامل اندازه شرکت با معیارهای مختلف افشا رابطه دارند (از جمله: سنگوپتا، ۲۰۰۴، بوشی و همکاران^۱، ۲۰۰۳). شرکت‌های بزرگتر، تأخیر کمتری در افشای اطلاعات دارند (سنگوپتا، ۲۰۰۴؛ ریهل و همکاران^۲، ۲۰۱۴). زیرا شرکت‌های بزرگتر دارای نیروی انسانی بیشتر، و سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری پیشرفته‌تر هستند که آن‌ها را قادر به گزارشگری به هنگام می‌کند (اوسو-انزا^۳، ۲۰۰۰). بنابراین انتظار بر این است که اندازه شرکت با میزان تأخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی شده در پایان هر فصل رابطه منفی معنی‌داری داشته باشد. برای اندازه‌گیری این متغیر از لگاریتم طبیعی درآمد فروش از ابتدای سال تا پایان هر فصل استفاده می‌شود.

نیاز اطلاعاتی بازار: تحقیقات پیشین نشان می‌دهد که شرکت‌ها به تقاضای سرمایه‌گذاران برای افشای اختیاری بیشتر پاسخ می‌دهند (بوتوسان و هریس^۴، ۲۰۰۰). معمولاً نیاز اطلاعاتی سرمایه‌گذاران با معیارهای جانشینی همچون متوسط سهام مبادله شده ($SHARE_{i,t}$) و نوع مالکیت شرکت ($BLOCK_{i,t}$) سنجیده می‌شود. برای محاسبه متغیر $SHARE_{i,t}$ از لگاریتم طبیعی متوسط ماهانه تعداد سهام مبادله شده از ابتدای سال تا پایان فصل مورد بررسی و برای محاسبه متغیر $BLOCK$ از درصد سهام در اختیار مالکان عمده (مالکیت مساوی یا بیشتر از

1 Bushee, Matsumoto, Miller

2 Reheul, Van Caneghem, Verbruggen

3 Owusu-Ansah

4 Botosan & Harris

۵ درصد) در ابتدای سال مالی استفاده می‌شود. دو متغیر مذکور اثر تقاضای بازار یا نیاز اطلاعاتی سرمایه‌گذاران را بر تأخیر گزارش‌گری کنترل می‌کنند.

سرمایه‌گذاران در خصوص دریافت اطلاعات به‌هنگام از شرکت‌هایی که در آن‌ها سرمایه‌گذاری کرده‌اند، نگران‌اند. هنگامی که دفعات معامله سهام یک شرکت زیاد شود، تقاضای سرمایه‌گذاران برای انتشار اطلاعات به موقع افزایش می‌یابد (بوشی و همکاران، ۲۰۰۳؛ بوشی و نو^۱، ۲۰۰۰). در مقابل، بوتوسان و هریس (۲۰۰۰) دریافتند که با کاهش حجم معاملات، شرکت‌ها بیشتر به انتشار اطلاعات تفصیلی‌تر اقدام می‌کنند.

به علاوه سهامداران عمده، عملیات شرکت را رصد می‌کنند و با این کار هزینه‌های نمایندگی را کاهش داده و ارزش شرکت را افزایش می‌دهند (بشل و همکاران^۲، ۱۹۹۸؛ مک‌کانل و سرواس^۳، ۱۹۹۰). یک اثر احتمالی این وضعیت این است که با وجود مالکیت عمده، دیگر مشارکت‌کنندگان بازار ممکن است احساس نیاز کمتری به کسب اطلاعات به‌هنگام از شرکت، داشته باشند. از سوی دیگر، ممکن است که سهامداران عمده به اطلاعات خصوصی دسترسی داشته باشند و برای حفظ مزیت اطلاعاتی‌شان، تلاش کنند در مسیر افشاهای عمومی به‌هنگام و تفصیلی، موانعی ایجاد کنند (سنگوپتا، ۲۰۰۴). در هر حال اثر هر دو احتمال یکی است و انتظار می‌رود یک رابطه مثبت بین مالکیت عمده و تأخیر در گزارش‌گری وجود داشته باشد. به طور خاص، در مورد رابطه مالکیت عمده و انتشار پیش‌بینی از سوی مدیریت، آجینکیا و همکاران^۴ (۲۰۰۵) نشان دادند که مالکیت نهادی متمرکز، رابطه‌ای منفی با احتمال انتشار پیش‌بینی دارد. رضایی دولت‌آبادی و همکاران (۱۳۹۳) نیز نشان دادند که شرکت‌هایی که تعداد سهامداران عمده آن‌ها بیشتر است، تأخیر بیشتری در انتشار صورت‌های مالی سالانه حسابرسی شده دارند. با عنایت به توضیحات فوق، انتظار بر این است که متوسط سهام مبادله شده و درصد مالکیت عمده شرکت، با میزان تأخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی‌شده در پایان هر فصل به ترتیب رابطه منفی و مثبت معنی‌داری داشته باشند.

پیچیدگی حسابداری ($CONSOLIDATE_{i,t}$): یک متغیر مجازی است که برابر است با ۱، اگر شرکت صورت‌های مالی تلفیقی تهیه کند و در غیر این صورت صفر است. این متغیر اثر پیچیدگی‌های حسابداری را کنترل می‌کند. تحقیقات پیشین (ژیانگ^۵ و همکاران، ۲۰۱۵؛

1 Bushee, Noe

2 Bethel, Liebeskind, Opler

3 McConnell & Servaes

4 Ajinkya, Bhojraj, Sengupta

5 Xiang

اوبرت، ۲۰۰۹؛ سنگوپتا، ۲۰۰۴)، گزارش کرده‌اند که بین معیارهای پیچیدگی حسابداری و میزان تأخیر در گزارش‌گری، رابطه‌ای مثبت وجود دارد. اکتس و کرگین^۱ (۲۰۱۱) اثر نوع گزارشگری (از لحاظ تلفیقی و غیر تلفیقی) را بر زمان ارایه صورت‌های مالی سالانه شرکت‌های استانبولی را مورد بررسی قرار دادند و دریافتند که شرکت‌های تلفیقی در مقایسه با شرکت‌های غیر تلفیقی دیرتر صورت‌های مالی را ارائه می‌کنند. همچنین ایزدی نیا و همکاران (۱۳۹۳) دریافتند که تلفیقی بودن صورت‌های مالی با تأخیر در ارائه گزارش حسابرس رابطه مثبت دارد. انتظار می‌رود شرکت‌هایی صورت‌های مالی تلفیقی تهیه می‌نمایند (دارای شرکت‌های فرعی می‌باشند)، از پیچیدگی مالی بیشتری برخوردار باشند؛ که این موضوع می‌تواند یکی از عوامل موثر بر تأخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی‌شده در پایان هر فصل محسوب گردد.

زیان دیدگی (LOSS): یک متغیر مجازی است که برابر است با یک، اگر شرکت، در فصل مورد بررسی، سود هر سهم پیش‌بینی‌شده را صفر یا منفی گزارش کند، و در غیر این صورت برابر است با صفر. مدیران در سطوح مختلف، افشای اخبار بد را با امید به رسیدن به موفقیت و نیز داشتن اخبار خوب در آینده، تا آخرین لحظه به تأخیر می‌اندازند تا به این وسیله از تأثیرات منفی اخبار بد کاسته شود (لوری و پستنا^۲، ۱۹۷۵). نتایج برخی تحقیقات (مرادی و پورحسینی، ۱۳۸۸؛ ژیانگ و همکاران، ۲۰۱۵؛ آجینکیا و همکاران، ۲۰۰۵؛ سنگوپتا، ۲۰۰۴) رابطه مثبت معنی‌داری بین زیان و تأخیر گزارش‌گری نشان داده‌اند. همچنین، اکتس و کرگین (۲۰۱۱) دریافتند شرکت‌های سود ده تمایل بیشتری برای گزارشگری به هنگام دارند. نتایج پژوهش حاجیها و احمدی (۱۳۹۲) نیز نشان داد که شرکت‌هایی که دارای عملکرد مالی و عملکرد اقتصادی بهتری (سود بیشتر و رشد بالاتر) هستند، صورت‌های مالی میان دوره‌ای خود را زودتر و با تأخیر کمتری به سازمان بورس اوراق بهادار تهران ارائه می‌کنند. لذا انتظار بر این است که زیان‌ده بودن شرکت با میزان تأخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی‌شده در پایان هر فصل رابطه مثبت معنی‌داری داشته باشد.

تغییرات الگوی زمان‌بندی اعلام سود (POST): الگوهای زمان‌بندی اعلام سود، با تغییر فضای اطلاع‌رسانی و پیشرفت ارتباطات و نیز عوض شدن محیط قانونی و قضایی و وضع قوانین جدید دچار تغییر می‌شوند. بگلی و فیشر (۱۹۹۸) نشان دادند که با افزایش خطر پیگرد قضایی در ایالات متحده در طول دهه هشتاد میلادی، الگوی "خبر خوب-زود، خبر بد-دیر" همچنان پابرجاست. همچنین، هاو و همکاران (۲۰۰۶) گزارش می‌کنند که وضع الزامات قانونی جدید بر

1 Aktaş, & Kargin

2 Lurie, & Pastena

فرایند افشا، هر چند به شکل معنی‌داری، تأخیر در گزارش‌گری را کاهش داده است، اما الگوی خبر خوب-زود، خبر بد-دیر، همچنان پابرجا است. از طرف دیگر، بر اساس نتایج پژوهش فیلیپیچ^۱ (۲۰۰۹)، افزایش فشارهای قضایی و خطر شکایت‌ها و زیان‌های بالقوه ناشی از آن، جرأت مدیران را در به تأخیر انداختن انتشار اخبار کاهش داده است و رابطه نوع خبر سود با میزان تأخیر در اعلام آن را تضعیف کرده است و احتمال حذف آن در بلندمدت وجود دارد.

در ایران، مطابق ماده پنج آیین‌نامه افشای اطلاعات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس (مصوب جلسات ۱۳۸۱/۰۸/۲۸، ۱۳۸۱/۰۹/۲۵، ۱۳۸۱/۱۱/۲۸، و ۱۳۸۲/۰۴/۱۶، شورای بورس)، شرکت‌ها بایستی پیش‌بینی عملکرد سالانه را براساس عملکرد سال قبل حداکثرسی روز قبل از شروع سال مالی جدید، و بر اساس عملکرد واقعی دوره‌های سه ماهه، حداکثر ۲۰ روز پس از پایان دوره‌های سه‌ماهه، و تعدیل آن را نیز بلافاصله، اعلام کنند. در همین راستا، در تاریخ ۱۳۸۶/۰۵/۰۳، هیئت مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار، دستورالعمل اجرایی افشای اطلاعات شرکت‌های ثبت‌شده نزد سازمان بورس اوراق بهادار، را به تصویب رساند. که بر اساس آن، شرکت‌های بورسی موظف شدند تا پیش‌بینی عملکرد سالانه شرکت اصلی و تلفیقی گروه را بر اساس عملکرد واقعی ۳، ۶ و ۹ ماهه حداکثر ۳۰ روز پس از پایان مقاطع سه ماهه اعلام کنند. انتظار بر این است که با افزایش مهلت اعلام پیش‌بینی سود (هر سهم سالانه بر اساس عملکرد فصلی) از ۲۰ روز به ۳۰ روز، میزان تأخیر در اعلام آن افزایش یابد. POST یک متغیر مجازی است که وارد مدل شده تا اثر تغییر در مهلت مقرر را کنترل کند. مقدار این متغیر برابر است با یک، اگر تاریخ پایان فصل مورد بررسی، پس از تاریخ تصویب دستورالعمل جدید باشد، و در غیر این صورت برابر است با صفر.

هزینه اختصاصی (MKBK_{i,t}): تصمیمات افشاء یک شرکت تحت تاثیر فعالیت رقبای بازار در جهت کاهش منافع شرکت قرار می‌گیرد (واگن هوفر^۲، ۱۹۹۰). شرکت‌ها در مواجهه با هزینه اختصاصی اطلاعات، نه تنها از افشاء اطلاعات خاص خود خودداری می‌کنند، بلکه برای به تأخیر انداختن انتشار اطلاعات مالی که می‌تواند توسط شرکت‌های رقیب یا قانون‌گذاران استفاده شود، انگیزه دارند. بنابراین اگر شرکت‌ها هزینه اختصاصی بالایی داشته باشند و احساس کنند که این هزینه‌ها را می‌توانند از طریق وقفه در افشای اطلاعات کاهش دهند، انتظار می‌رود که گزارشگری مالی را با تأخیر انجام دهند. با عنایت به توضیحات فوق انتظار بر این است که هزینه اختصاصی با میزان تأخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی شده در پایان هر فصل رابطه

1 Philipich
2 Wagenhofer

مثبت معنی‌داری داشته باشد. در این تحقیق برای ارزیابی اثر هزینه اختصاصی از مدل بامبر و چون (۱۹۹۸) استفاده شده است، که بر اساس آن هزینه اختصاصی برابر است با ارزش بازار حقوق صاحبان سهام تقسیم بر ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام در پایان میان دوره. نوع صنعت (INDUSTRY): ریپل و همکاران (۲۰۱۴)، دوپل و مجیکه (۲۰۰۹ الف)، و لونتیس و ویتمن^۱ (۲۰۰۴) در تحقیقات خود نشان داده‌اند که شرکت‌های هر صنعت، عرف خاصی برای زمان گزارش‌گری دارند. بنابراین نوع صنعت می‌تواند با وقفه‌های گزارش‌گری و میزان تأخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی‌شده در پایان هر فصل رابطه معنی‌داری داشته باشد.

۳-۲-۲- فرضیه پنج

جهت بررسی رابطه بین میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده و دقت پیش‌بینی (معکوس خطای پیش‌بینی)، مدل زیر بررسی و آزمون می‌گردد.

$$\text{مدل ۲} \quad |EFE_{i,t}| = \alpha_0 + \alpha_1 \text{DELAY}_{i,t} + \alpha_2 \text{BAD}_{i,t} + \alpha_3 \text{COVER}_{i,t} + \alpha_4 \text{SHARE}_{i,t} + \alpha_5 \text{SIZE}_{i,t} + \alpha_6 \text{BLOCK}_{i,t} + \alpha_7 \text{CONSOLIDATE}_{i,t} + \alpha_8 \text{LOSS}_{i,t} + \alpha_9 \text{MKBK}_{i,t} + \alpha_{10} \text{Q2}_{i,t} + \alpha_{11} \text{Q3}_{i,t} + \sum \alpha_k \text{INDUSTRY}_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

در ادامه تعریف هریک از متغیرها به تفکیک متغیرهای وابسته، مستقل و کنترلی آمده است.

۳-۲-۲-۱- متغیر وابسته:

$|EFE_{i,t}|$: قدر مطلق درصد خطای پیش‌بینی سود است، که برای اندازه‌گیری دقت پیش‌بینی سود به کار می‌رود.

$EFE_{i,t}$: خطای پیش‌بینی سود است که برابر است با تفاوت سود هر سهم واقعی از سود هر سهم پیش‌بینی‌شده پس از کسرمالیات در پایان فصل تقسیم بر قدر مطلق سود هر سهم واقعی. استفاده از قدر مطلق سود واقعی در مخرج، به دلیل حضور برخی مقادیر منفی سود ضروری است. EFE معیار معکوسی از دقت پیش‌بینی است و درصد انحراف هر یک از پیش‌بینی‌های فصلی را از سود هر سهم واقعی محقق شده برای یک سال، نشان می‌دهد. هر چه مقدار خطا کمتر باشد، دقت پیش‌بینی بیشتر خواهد بود. انتظار بر این است که با افزایش تأخیر، دقت پیش‌بینی افزایش یابد که در این صورت بین میزان تأخیر و قدر مطلق درصد خطای پیش‌بینی، رابطه‌ای معکوس (منفی) وجود خواهد داشت.

۳-۲-۲-۳- متغیر مستقل:

$DELAY_{i,t}$: این متغیر رابطه تأخیر را با خطای پیش‌بینی می‌سنجد.

۳-۲-۲-۳- متغیرهای کنترلی:

$BAD_{i,t}$: اثر تعدیل منفی سود هر سهم را بر خطای پیش‌بینی کنترل می‌کند. جلیک و همکاران (۱۹۹۸) گزارش می‌کنند که وقتی شرکت‌ها کاهش در سود را تجربه می‌کنند، دقت پیش‌بینی‌های سود مدیریت نیز کاهش می‌یابد. انتظار آن است که وقتی تعدیل سود هر سهم منفی است، قدر مطلق خطای پیش‌بینی افزایش یابد.

همچنین، افق پیش‌بینی از متغیرهای اثرگذار بر دقت پیش‌بینی بوده است (احمد زالوکی و ون هوسین^۱، ۲۰۱۰؛ ژو، ۲۰۱۰، آجینکیا و همکاران، ۲۰۰۵، ملکیان و همکاران، ۱۳۸۹). با توجه به این که انتظار می‌رود پیش‌بینی‌های فصل دوم نوعاً دقیق‌تر از فصل اول و فصل سوم دقیق‌تر از فصل دوم باشند، متغیرهای زیر در مدل وارد شده‌اند.

$Q2$: یک متغیر مجازی است که برابر است با (۱)، اگر اعلام پیش‌بینی مربوط به فصل دوم (پایان ماه ششم از سال مالی) باشد.

$Q3$: یک متغیر مجازی است که برابر است با (۱)، اگر اعلام پیش‌بینی مربوط به فصل سوم (پایان ماه نهم از سال مالی) باشد.

دو متغیر $Q2$ ، $Q3$ ، اثر افق زمانی، یعنی فاصله تا پایان دوره مورد پیش‌بینی را کنترل می‌کنند. انتظار می‌رود که ضرایب این متغیرها (α_{10} و α_{11}) منفی باشد. سایر متغیرها پیش‌تر توضیح داده شده‌اند.

$BLOCK_{i,t}$: با توجه به نظارت ویژه مالکین عمده (نهادی) بر افشا مستمر پیش‌بینی سودهای آتی، انتظار می‌رود که رابطه مستقیم بین آن‌ها و دقت پیش‌بینی وجود داشته باشد و حضور آن‌ها از خوش‌بینی مدیریت در پیش‌بینی‌های ارائه شده بکاهد (ژو، ۲۰۱۰؛ آجینکیا و همکاران، ۲۰۰۵؛ مرادی و همکاران؛ ۱۳۹۴).

$SIZE_{i,t}$: از لگاریتم طبیعی درآمد فروش از ابتدای سال تا پایان هر فصل به‌عنوان نماینده اندازه شرکت استفاده شده است. مک^۲ (۱۹۹۴) بیان کرد که شرکت‌های بزرگتر از توانایی بیشتری به منظور پیش‌بینی سود برخوردار می‌باشند و دقت پیش‌بینی سود توسط این شرکت‌ها بیشتر است. احمد زالوکی و ون هوسین (۲۰۱۰) نیز ارتباط منفی با اهمیتی را بین

1 Ahmad-Zaluki, Wan-Hussin

2 Mak

اندازه شرکت و خطای پیش‌بینی گزارش کردند. از طرف دیگر نتایج تحقیق منیف^۱ (۲۰۱۰) نشان داد که شرکت‌های بزرگ، سود را با دقت کمتر (خطای بیشتر) پیش‌بینی می‌کنند. از دیگر متغیرهای اثرگذار بر دقت پیش‌بینی که در مطالعات قبلی نیز استفاده شده‌اند، می‌توان به حجم معاملات (هانگ و لی، ۲۰۱۵؛ تینیکر^۲، ۲۰۱۲)، پیچیدگی (گارسیا مکا و سانچز بالستا^۳، ۲۰۰۶)، درصد پوشش پیش‌بینی سود (مهرداد آیسک، ۱۳۹۰)، سود یا زیان ده بودن شرکت (تینیکر، ۲۰۱۲؛ مشایخ و شاهرخی، ۱۳۸۶)، هزینه اختصاصی (تینیکر، ۲۰۱۲) و نوع صنعت (هانگ و لی^۴، ۲۰۱۵؛ جلیک و همکاران^۵، ۱۹۹۸؛ مشایخ و شاهرخی، ۱۳۸۶) اشاره کرد که در این فرضیه اثر آن‌ها کنترل می‌شود. تعریف هر یک از متغیرهای فوق در مدل قبلی ارائه گردیده است.

۳-۳- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه‌های پژوهش، با استفاده از نرم‌افزار Spss نسخه ۲۰ و Eviews نسخه ۷٫۲ انجام شده است. با توجه به نوع داده‌ها و روش‌های تجزیه و تحلیل آماری موجود، از رگرسیون چندگانه مبتنی بر داده‌های ترکیبی استفاده شده است. موارد زیر در معادله رگرسیونی مورد بررسی قرار گرفت:

- ۱- پایا بودن سری‌های زمانی و غیرکاذب بودن رگرسیون، ۲- پذیره‌های زیربنایی رگرسیون (آزمون فروض کلاسیک)، ۳- تعیین مدل مناسب جهت تخمین رگرسیون داده‌های تابلویی با استفاده از آزمون‌های F لیمر (چاو^۶) و هاسمن^۷، ۴- مقدار ضریب تعیین، ۵- معنی‌داری مدل با آماره F و ضرایب آن با آماره t.

۴- یافته‌های پژوهش

۴-۱- آمار توصیفی

جدول (۱) آمار توصیفی متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. فراوانی متغیر خبر بد برابر ۳۲۷ می‌باشد، که نشان‌دهنده این است که ۲۱ درصد از پیش‌بینی‌های فصلی، حاوی تعدیل منفی سود هر سهم بوده‌اند. میانگین متغیر تاخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی شده فصلی

1 MNIF

2 Tinaikar

3 Garcia-Meca, & Sanchez-Ballesta

4 Hung & Lee

5 Jelic, Saadouni, Briston

6 Chow

7 Hausman

(تعداد روزهای گذشته از پایان فصل تا زمان انتشار پیش‌بینی سود هر سهم سالانه بر اساس عملکرد آن فصل) شرکت‌های نمونه در مطالعه ما برابر با ۴۹ روز است. میانگین (میان‌ه) متغیر مالکیت عمده به ترتیب ۷۴ (۷۸) درصد می‌باشد، که نشان از مشارکت بالای مالکان عمده در ترکیب سهامداران شرکت‌های نمونه دارد. فراوانی حاصل شده برای متغیرهای پیچیدگی، زیان‌ده بودن، و تغییر الگوی زمان بندی نشان‌دهنده این است که ۳۰ درصد از شرکت-فصل‌ها دارای صورت‌های مالی تلفیقی بوده، ۱۷ درصد از شرکت-فصل‌ها زیان‌ده بوده، و ۷۳ درصد از شرکت-فصل‌ها، پس از تاریخ ۱۳۸۶/۰۵/۰۳ (که مهلت اعلام پیش‌بینی از سود هر سهم سالانه از ۲۰ روز به ۳۰ روز افزایش یافته است) می‌باشند. میانگین متغیر قدر مطلق خطای پیش‌بینی ۰/۱۴۷ (۱۴/۷ درصد) می‌باشد. میانگین معیار سوگیری در پیش‌بینی سود ۰/۰۴۱- است. علامت این متغیر منفی است و به این معنا است که به طور متوسط سود پیش‌بینی شده بیش از سود واقعی است. بنابر این می‌توان بیان داشت که دیدگاه مدیران به‌طور متوسط خوش‌بینانه بوده است.

جدول (۱): آمار توصیفی داده‌ها

نام متغیر	مخفف	حداقل	میان	میانگین	حداکثر	انحراف معیار
تاخیر در اعلام سود هر سهم	DELAY	۳	۳۴	۴۹	۱۰۳	۱۸/۳۴۲
پیش‌بینی فصلی						
بزرگی تعدیل مثبت	GOOD*ΔEPS	۰	۰	۰/۰۹۱	۱۸/۲۲۳	۰/۷۱۳
بزرگی تعدیل منفی	BAD*ΔEPS	-۲۸/۳۶	۰	-۰/۱۲۱	۰	۱/۰۶۱
درصد پوشش سود	COVER	-۴/۴۸۳	۱/۰۰۳	۰/۹۱۵	۵/۴۴۶	۲/۱۱۵
میزان سهام مبادله شده	SHARE	۰	۹/۶۹۲	۹/۵۶۵	۱۶/۰۸۸	۲/۵۳۲
اندازه شرکت	SIZE	۱۷/۹۲۶	۲۵/۴۶۳	۲۵/۵۳۸	۳۰/۶۱۹	۱۸/۵۷
مالکیت عمده	BLOCK	۰	۰/۷۸۴	۰/۷۴۳	۰/۹۹۳	۰/۱۸۵
هزینه اختصاصی	MKBK	-۶/۹۹۱	۱/۳۸۵	۱/۵۹۴	۷/۵۹	۱/۳۶۶
دقت پیش‌بینی سود	EFE	۰	۰/۱۰۹	۰/۱۴۷	۱/۰۲۳	۰/۱۳۲
خطای پیش‌بینی سود	EFE	-۰/۲۹۴	-۰/۰۲۸	-۰/۰۴۱	۱/۰۲۳	۰/۱۹۶
نام متغیر - مخفف	معیار اول	مقدار (درصد) فراوانی	معیار دوم	مقدار (درصد) فراوانی	مقدار (درصد) فراوانی	
نوع خبر سود GOOD/BAD	خبر بد	۳۲۷ (۲۱٪)	خبر خوب	۱۲۰۳ (۷۹٪)		
پیچیدگی حسابداری	تلفیقی	۴۵۹ (۳۰٪)	غیر تلفیقی	۱۰۷۱ (۷۰٪)		
CONSLIDAT						
زیان دیدگی LOSS	زیان	۲۶۰ (۱۷٪)	سود	۱۲۷۰ (۸۳٪)		
تغییر الگوی زمان بندی	۲۰ روزه	۴۱۳ (۲۷٪)	۳۰ روزه	۱۱۱۷ (۷۳٪)		
POST						
افق زمانی Q2/Q3	فصل دوم	۵۰۹ (۳۳٪)	فصل سوم	۵۳۷ (۳۵٪)		

منبع: یافته‌های پژوهش

۴-۲. ایستایی یا پایایی

در ابتدا به بررسی ایستایی یا پایایی متغیرهای وابسته، مستقل و کنترلی پژوهش پرداخته شد. پایایی متغیرهای پژوهش بدان معناست که میانگین و واریانس متغیرها در طول زمان و کوواریانس متغیرها بین سال‌های مختلف ثابت است. به این منظور، از آزمون‌های لوین، لین و چو (۲۰۰۲)، و ایم، پسران و شین (۲۰۰۳) استفاده شد، و چون مقدار احتمال کمتر از ۵٪ است، کلیه متغیرهای وابسته، مستقل و کنترلی پژوهش (به جز متغیرهای دامی که نیازی به بررسی پایایی ندارد) در طی دوره پژوهش در سطح، پایا بوده‌اند.

۴-۳- نتایج رگرسیون

برای برآورد پارامترهای مدل‌های رگرسیون، آزمون فروض کلاسیک از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. لذا این پذیرها (شامل صفر بودن میانگین باقی‌مانده‌ها، ثابت بودن واریانس باقی‌مانده‌ها، عدم خودهمبستگی مرتبه یک باقی‌مانده‌ها، و توزیع نرمال باقی‌مانده‌ها)، از طریق روش‌های توصیفی و استنباطی در مدل‌های رگرسیونی مورد بررسی قرار گرفت و از صحت آن‌ها اطمینان حاصل شد.

۴-۳-۱- نتایج فرضیه یک تا چهار

نتایج حاصل از برآورد معادله رگرسیونی فرضیه یک تا چهار که به بررسی عوامل موثر بر میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده فصلی می‌پردازد، در جدول ۲ نشان داده شده است. بر اساس نتایج حاصل از آزمون چاو، روش مناسب جهت تخمین رگرسیون در این مدل، داده‌های تلفیقی است. با توجه به آماره F و P -Value به دست آمده می‌توان نتیجه گرفت که کل مدل معنی‌دار است ($p < 0.05$). ضریب تعیین (R^2) مدل برازش داده شده برابر با ۰/۰۹۲ می‌باشد، به عبارت دیگر ۹/۲ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر مستقل قابل توضیح است. به علاوه، عدد مربوط به آماره دوربین- واتسن در مدل فوق‌الذکر برابر ۱/۸۲ می‌باشد که نشان‌دهنده عدم وجود خطای خود همبستگی در مدل است.

بر اساس نتایج ارائه شده در جدول ۲، خبر بد (تعديل منفی سود هر سهم) با میزان تأخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی شده در پایان هر فصل رابطه مثبت معنی‌داری دارد ($p < 0.05$) و ضریب بتا مثبت است؛ و فرضیه اول تایید می‌گردد. به عبارت دیگر هرچه خبر سود اعلامی بدتر باشد (تعديل منفی سود هر سهم)، میزان تأخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی شده در پایان هر فصل افزایش می‌یابد. که این نتیجه مطابق با الگوی خبر خوب، زود، خبر بد، دیر است. به علاوه، ضریب متغیر بزرگی تعديل منفی (اثر متقابل خبر بد با درصد تعديل سود هر

سهم) مثبت و معنی دار است ($p < 0.05$) و ضریب بتا مثبت) و نشان می دهد که بزرگی تعدیل منفی اعلام شده، رابطه ای مثبت با میزان تأخیر در اعلام آن دارد، به طوری که، تعدیل های منفی بزرگ تر، نسبت به تعدیل های منفی کوچک تر با سرعت کمتری تری اعلام می شوند. بنابراین فرضیه دوم نیز تایید می گردد، لیکن بزرگی تعدیل مثبت (اثر متقابل خبر خوب با درصد تعدیل) رابطه معنی داری با میزان تأخیر در اعلام سود پیش بینی شده ندارد ($p > 0.05$)، و بنابراین فرضیه سوم رد می شود. از طرف دیگر، متغیر درصد پوشش با میزان تأخیر در اعلام سود پیش بینی شده رابطه منفی معنی داری دارد ($p < 0.05$) و ضریب بتا منفی است؛ که نشان می دهد، درصد پوشش بالاتر، به عنوان معیاری از موفقیت عملکرد شرکت، باعث کاهش میزان تأخیر در اعلام سود هرسهم پیش بینی شده فصلی می شود. بنابراین فرضیه چهارم تایید می شود.

جدول (۲): نتایج حاصل از آزمون فرضیه های یک تا چهار - متغیر وابسته تاخیر در گزارشگری سود پیش بینی شده در پایان هر فصل

(t)	β	
(۲/۸۶)*	۲۶/۵۰۶	عرض از مبدا
(۸/۹۸)*	۱۲/۲۶۱	خبر بد
(۲/۰۷)*	۱/۰۱۸	بزرگی تعدیل منفی
۱/۳۵	۰/۹۵۴	بزرگی تعدیل مثبت
(-۲/۲۸)*	-۰/۳۱۴	درصد پوشش سود
-۰/۹۱	-۰/۰۲۰	میزان سهام مبادله شده
۱/۵۱	۰/۵۹۵	اندازه شرکت
-۱/۰۹	-۳/۱۳۱	مالکیت عمده
(۲/۹۲)*	۰/۱۲۹	پیچیدگی حسابداری
(۲/۶۸)*	۵/۹۹۷	زیان دیدگی
(-۲/۴۱)*	-۲/۶۸۰	تغییر الگوی زمان بندی
۰/۴۳	۰/۷۶۵	هزینه اختصاصی
(۷/۷۱)*	۳/۲۷۴	صنعت ۱
(۳/۶۱)*	۷/۲۵۱	صنعت ۲
۱/۵۲	۱/۳۶۷	صنعت ۳
۰/۸۱	۱/۳۳۱	صنعت ۴
(-۲/۹۷)*	-۰/۴۳۸	صنعت ۵
۰/۰۹۲		ضریب تعیین (R^2)
۰/۰۸۵		ضریب تعیین تعدیل شده
۱۲/۸۶۳*		آماره F
۱/۸۲		آماره دورین واتسن
* نشان دهنده معنی داری در سطح ۰/۰۵ ($p\text{-value} < 0.05$)		

منبع: یافته های پژوهش

در مورد متغیرهای کنترلی نیز مشخص گردید که متغیرهای پیچیدگی‌های حسابداری و اعلام زبان توسط شرکت رابطه مثبت معنی‌داری با میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده دارند. به عبارت دیگر چنانچه شرکت گزارشگری تلفیقی و سود هر سهم منفی داشته باشد، میزان تأخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی شده در پایان هر فصل افزایش می‌یابد. از طرف دیگر، متغیر الگوی زمان بندی، رابطه منفی معنی‌داری با میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی شده دارد، که بر خلاف انتظار است، زیرا با توجه به افزایش مهلت اعلام سود پیش‌بینی شده از ۲۰ روز به ۳۰ روز، انتظار می‌رفت که در دوره پس از تصویب دستورالعمل جدید در سال ۸۶، میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی شده، افزایش یابد. نتیجه حاصل را بدین شکل می‌توان تفسیر کرد که در سال‌های اخیر به دلایلی مانند پیشرفت فناوری و افزایش اهمیت گزارش‌گری به‌هنگام، به طور کلی میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی شده کاهش یافته است. با این تفسیر متغیر الگوی زمان بندی نشان می‌دهد که رفتار شرکت‌ها در اعلام سود، با گذر زمان، تغییر کرده است. همچنین متغیر نوع صنعت نیز برای برخی از صنایع مورد بررسی معنی‌دار می‌باشد، که موید این است که شرکت‌های هر صنعت، عرف خاصی برای زمان گزارش‌گری دارند. از طرف دیگر متغیرهای اندازه شرکت، میزان سهام مبادله شده، مالکیت عمده، و هزینه اختصاصی رابطه معنی‌داری با میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی شده ندارند.

۴-۳-۲- نتایج فرضیه پنج

نتایج حاصل از برآورد معادله رگرسیونی فرضیه پنج که به بررسی ارتباط میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی شده فصلی با دقت پیش‌بینی به عنوان یکی از انگیزه‌های احتمالی تأخیر در اعلام سود می‌پردازد، در جدول ۳ نشان داده شده است.

بر اساس نتایج حاصل از آزمون‌های چاو و هاسمن، روش مناسب جهت تخمین رگرسیون در این مدل، داده‌های ترکیبی-اثرات ثابت است. با توجه به آماره F و P -Value به دست آمده می‌توان نتیجه گرفت که کل مدل معنی‌دار است ($p < 0.05$). ضریب تعیین (R^2) مدل برازش داده شده برابر با ۰/۱۳۵ می‌باشد، به عبارت دیگر ۱۳/۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر مستقل قابل توضیح است. به علاوه، عدد مربوط به آماره دوربین-واتسن در مدل فوق‌الذکر برابر ۱/۹۲ می‌باشد که نشان‌دهنده عدم وجود خطای خود همبستگی در مدل است.

بر اساس نتایج ارائه شده در جدول ۳، مشخص می‌شود که رابطه تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی با قدر مطلق خطای پیش‌بینی، معنی‌دار و منفی است ($p < 0.05$) و ضریب بتا منفی است؛ و فرضیه پنجم تایید می‌گردد. به عبارت دیگر با افزایش تأخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی

شده، خطای پیش‌بینی سود (دقت پیش‌بینی سود)، کاهش (افزایش) می‌یابد. بنابراین افزایش دقت پیش‌بینی می‌تواند یکی از انگیزه‌های احتمالی تأخیر در اعلام سود باشد.

جدول (۳): نتایج حاصل از آزمون فرضیه پنج - متغیر وابسته دقت

پیش‌بینی سود		
β	(t)	
-۰/۱۱۱	-۱/۵۳	عرض از مبدا
-۰/۰۰۷	(-۲/۵۶)*	تأخیر در اعلام سود هر
۰/۰۱۱	۰/۹۶	سهام پیش‌بینی فصلی
-۰/۰۱۲	(-۵/۸۴)*	خبر بد
-۰/۰۰۴	(-۲/۵۴)*	درصد پوشش سود
۰/۰۱۳	(۴/۲۳)*	میزان سهام مبادله شده
-۰/۰۱۹	-۰/۸۶	اندازه شرکت
۰/۰۰۷	۰/۸۴	مالکیت عمده
۰/۱۵۳	(۶/۲۲)*	پیچیدگی حسابداری
۰/۰۴۳	۰/۷۴	زیان دیدگی
-۰/۰۲۹	(-۳/۰۱)*	هزینه اختصاصی
-۰/۰۶۸	(-۶/۷۶)*	پیش‌بینی فصل دوم
۰/۱۳۲	(۴/۰۸)*	پیش‌بینی فصل سوم
۰/۰۷۶	۱/۲۲	صنعت ۱
۰/۴۳۶	(۲/۰۵)*	صنعت ۲
۰/۱۸۲	۱/۷۸	صنعت ۳
-۰/۰۴۶	(-۳/۴۵)*	صنعت ۴
۰/۱۳۵		صنعت ۵
۰/۱۲۷		ضریب تعیین (R^2)
۱۶/۷۵*		ضریب تعیین تعدیل شده
۱/۹۲		آماره F
		آماره دورین واتسن
* نشان‌دهنده معنی‌داری در سطح ۰/۰۵ ($p\text{-value} < 0.05$)		

منبع: یافته‌های پژوهش

در مورد متغیرهای کنترلی نیز مشخص گردید که متغیرهای اعلام پیش‌بینی مربوط به فصل دوم (Q2) و اعلام پیش‌بینی مربوط به فصل سوم (Q3)، که اثر افق زمانی را کنترل می‌کنند، رابطه منفی معنی‌داری با قدر مطلق درصد خطای پیش‌بینی دارند. به عبارت دیگر پیش‌بینی‌های فصل دوم دقیق‌تر از فصل اول و فصل سوم دقیق‌تر از فصل دوم می‌باشند. به علاوه متغیر درصد پوشش، رابطه‌ای منفی معنی‌دار با خطای پیش‌بینی دارد. این نتیجه مطابق با انتظارات اولیه بوده و نشان می‌دهد که شرکت‌های موفق‌تر، خطای پیش‌بینی کمتری (دقت

پیش بینی بالاتری) دارند. همچنین متغیر تعداد سهام مبادله شده به عنوان جانشینی از نیاز اطلاعاتی بازار، نیز رابطه منفی معنی داری با خطای پیش بینی دارد. این نتیجه نشان دهنده آن است که افزایش مبادلات سهام شرکت، به عنوان معیار جانشینی از نیاز (تقاضای) اطلاعاتی بازار و به عبارتی فشار بازار، باعث بهبود ویژگی‌های پیش بینی (افزایش دقت پیش بینی) می شود. از طرف دیگر متغیرهای اندازه شرکت و گزارش زیان شرکت رابطه مثبت معنی داری با خطای پیش بینی سود دارند. به عبارت دیگر برای شرکت‌های بزرگ تر و دارای سود هر سهم منفی، خطای پیش بینی سود (دقت پیش بینی سود)، افزایش (کاهش) می یابد. همچنین متغیر نوع صنعت نیز برای برخی از صنایع مورد بررسی معنی دار می باشد، که موید این است که خطای پیش بینی در بین صنایع مختلف، دارای تفاوت معنی داری است. از طرف دیگر متغیرهای خبر بد، مالکیت عمده، پیچیدگی و هزینه اختصاصی رابطه معنی داری با دقت سود پیش بینی شده ندارند.

۴-۴- آزمون‌های اضافی

همانگونه که اشاره شد، از متغیر خطای پیش بینی برای سنجش سوگیری پیش بینی سود استفاده می شود. اگر علامت این معیار مثبت باشد به معنای این است که سود واقعی بیش از سود پیش بینی شده بوده و بنابراین دیدگاه مدیران محتاطانه است و اگر علامت آن منفی باشد به معنای آن است که دیدگاه مدیران خوش بینانه است. اگر پیش بینی ها بدون سوگیری باشند (یعنی مدیران شرکت ها به طور نظام مند سود را کمتر یا بیشتر از واقع پیش بینی نکرده باشند)، پس میانگین خطای پیش بینی سود نباید تفاوت معنی داری با صفر داشته باشد. با آزمون T یک نمونه ای (مقایسه میانگین خطای پیش بینی با صفر)، معنی داری استنباط فوق مشخص خواهد شد.

نتایج ارائه شده در جدول ۴، نشان می دهد که به طور میانگین، سودهای پیش بینی شده، چهار درصد بزرگ تر از سودهای واقعی هستند که به معنی وجود یک سوگیری خوش بینانه است. این نتیجه مطابق با یافته مشایخ و شاهرخ (۱۳۸۶) و مرادی و همکاران (۱۳۹۴) است که به وجود یک انحراف خوش بینانه در ارائه پیش بینی ها، اشاره می کنند. همچنین، پیش بینی های اعلام شده، صرف نظر از علامت خطا، به طور میانگین ده درصد خطا داشته اند.

جدول (۴): آزمون t یک نمونه ای برای متغیرهای خطا و سوگیری پیش بینی

متغیر	آماره t	درجه آزادی	تفاوت میانگین	سطح معنی داری
سوگیری در پیش بینی	-۳/۳۲	۱۵۰۳	-۰/۰۴۱	۰/۰۰۰
قدر مطلق خطای پیش بینی	۸/۲۱	۱۵۰۳	۰/۱۰۱	۰/۰۰۰

منبع: یافته های پژوهش

در ادامه سوگیری پیش بینی سود به تفکیک نوع خبر سود و به‌هنگامی اعلام سود نیز بررسی و نتایج آزمون t یک نمونه‌ای در جدول ۵ و ۶ ارائه شد. لازم به ذکر است که پیش‌بینی سود فصلی که در مهلت مقرر ۲۰ یا ۳۰ روزه ارائه شده به عنوان پیش‌بینی به‌هنگام، و پیش‌بینی که پس از مهلت مذکور اعلام شده به عنوان دیر هنگام طبقه‌بندی شده است.

جدول (۵): آزمون t یک نمونه‌ای - متغیر سوگیری به تفکیک نوع خبر

نوع خبر سود	تعداد	آماره t	درجه آزادی	تفاوت میانگین	سطح معنی داری
خبر بد	۳۲۷	-۱/۵۳	۳۲۶	-۰/۰۱۹	۰/۱۲۹
خبر خوب	۱۲۰۳	-۱۰/۰۶	۱۲۰۲	-۰/۰۴۶	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

بر اساس اطلاعات جدول ۵، از مجموع ۱۵۳۰ مشاهده، ۱۲۰۳ مشاهده (۷۸/۶ درصد مجموع مشاهده‌ها) حاوی خبر خوب و ۳۲۷ مشاهده حاوی خبر بد بوده است. پیش‌بینی‌های خبر خوب، به طور میانگین با سوگیری خوش‌بینانه پنج درصدی ارائه می‌شوند، لیکن برای پیش‌بینی‌های خبر بد، تفاوت میانگین خطای پیش‌بینی با رقم صفر معنی‌دار نیست. یافته فوق نشان‌دهنده آن است که شرکت‌ها با افزایش اطمینان نسبت به دستیابی به سود پیش‌بینی اعلام‌شده قبلی، آن را تعدیل (افزایش) می‌دهند، اما میزان افزایش تا حدودی خوشبینانه است. این یافته می‌تواند تا حدودی از اعتبار تعدیل‌های مثبت در سود هر سهم پیش‌بینی شده بکاهد.

جدول (۶): آزمون t یک نمونه‌ای - متغیر سوگیری به تفکیک نوع خبر و به‌هنگامی اعلام

نوع خبر - به‌هنگامی اعلام	تعداد	آماره t	درجه آزادی	تفاوت میانگین	سطح معنی داری
خبر بد - به هنگام	۹۵	۰/۳۳۵	۹۴	۰/۰۰۳	۰/۷۴۱
خبر بد - دیر هنگام	۲۳۲	-۱/۹۸۵	۲۳۱	-۰/۰۲۴	۰/۰۴۷
خبر خوب - به هنگام	۵۶۵	-۳/۹۶۱	۵۶۴	-۰/۰۶۱	۰/۰۰۰
خبر خوب - دیر هنگام	۶۳۸	-۹/۸۰۸	۶۳۷	-۰/۰۲۷	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول ۶ نشان می‌دهد که از مجموع ۱۵۳۰ مشاهده، ۸۷۰ مشاهده دیر هنگام (۵۷ درصد مشاهده‌ها) و ۶۶۰ مشاهده به‌هنگام است. همچنین ۷۱ درصد از اعلام اخبار بد و ۵۳ درصد از اعلام اخبار خوب به‌هنگام نیست (اعلام پیش‌بینی با تأخیر بیش از مهلت مقرر ۲۰ یا ۳۰ روز). بررسی سوگیری پیش‌بینی‌ها به تفکیک نوع خبر - به‌هنگامی اعلام، نشان می‌دهد که پیش‌بینی‌های از نوع خبر خوب که به‌هنگام و دیر هنگام منتشر می‌شوند، به ترتیب دارای سوگیری خوش‌بینانه به میزان سه و شش درصد (به طور میانگین) هستند. همانگونه که مشاهده می‌کنید میزان سوگیری پیش‌بینی‌های از نوع خبر خوب - به‌هنگام بیشتر از پیش‌بینی‌های از نوع خبر خوب - دیر هنگام است که نشان‌دهنده اعتبار کمتر تعدیل مثبت

به‌هنگام باشد. همچنین مشخص شد که پیش‌بینی‌های خبر بد که با تأخیر منتشر می‌شوند نیز دچار سوگیری خوش‌بینانه‌ای در حدود دو درصد هستند، که می‌تواند از اعتبار تعدیل‌های منفی دیر هنگام تا حدودی بکاهد.

۵- نتیجه گیری و جمع بندی

این پژوهش به بررسی ارتباط نوع خبر سود پیش‌بینی‌شده فصلی و میزان تأخیر در اعلام آن و نیز ارتباط میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده فصلی با دقت پیش‌بینی به عنوان یکی از انگیزه‌های احتمالی تأخیر در اعلام سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال ۱۳۸۳ الی ۱۳۹۲ پرداخت.

در بررسی فرضیه‌های اول تا چهارم، مشخص شد بین خبر بد و میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده، رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد. به عبارت دیگر شرکت‌های دارای تعدیل منفی در سود پیش‌بینی‌شده (خبر بد)، تأخیر بیشتری در اعلام این خبر دارند. این یافته به طور ضمنی با نتایج برخی از پژوهش‌های پیشین (از جمله: عباس زاده و همکاران، ۱۳۹۲؛ مرادی و همکاران، ۲۰۱۳؛ کوتاری، ۲۰۰۹؛ گوی و ورچیا، ۲۰۰۷؛ سنگوپتا، ۲۰۰۴) مبنی بر تایید الگوی "خبر خوب-زود، خبر بد-دیر" مطابقت دارد. همچنین مشخص شد بزرگی تعدیل‌های منفی، رابطه‌ای مثبتی با میزان تأخیر در اعلام آن دارد، و با افزایش درصد پوشش، به عنوان نشانه‌ای از موفقیت عملکرد شرکت، میزان تأخیر در اعلام سود کاهش می‌یابد، اما پیچیدگی‌های حسابداری (تهیه صورت مالی تلفیقی)، باعث افزایش تأخیر می‌شود، که این نتیجه با یافته‌های اوبرت (۲۰۰۹)، سنگوپتا (۲۰۰۴) مطابق می‌باشد. همچنین، نتایج به‌دست‌آمده، نشان می‌دهد که همراهی با نتایج برخی از پژوهش‌های پیشین، (از جمله: ژیانگ و همکاران، ۲۰۱۵؛ دوپل و مجیکه، ۲۰۰۹؛ الف؛ لونتیس و ویتمن، ۲۰۰۴)، در تعدادی از صنایع، عرف خاصی برای زمان گزارش‌گری وجود دارد. از طرف دیگر اعلام سود هر سهم منفی (گزارش زیان) رابطه مثبت معنی‌داری با میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده دارد. در نهایت مشخص شد که در دوره پس از تصویب دستورالعمل جدید افشای اطلاعات، علی‌رغم افزایش ۱۰ روزه مهلت اعلام پیش‌بینی، میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده کاهش یافته است. نتیجه حاصل را بدین شکل می‌توان تفسیر کرد که در سال‌های اخیر به دلایلی مانند پیشرفت فناوری و افزایش اهمیت گزارش‌گری به‌هنگام، به طور کلی میزان تأخیر در اعلام سود پیش‌بینی‌شده کاهش یافته است. با توجه به نتایج حاصل، این ضرورت احساس می‌گردد که از طریق تدوین الزامات و استانداردهای قانونی جامع‌تر، در مورد زمان، نحوه ارائه و افشای

اطلاعات و گزارش‌های مالی، از طرف نهادهای ذیربط به ویژه سازمان بورس اوراق بهادار، ویژگی کیفی اطلاعات (به ویژه مربوط بودن و به موقع بودن) ارتقا یابد.

بر اساس نتایج حاصل از آزمون فرضیه پنجم، با افزایش تأخیر در اعلام سود هر سهم پیش‌بینی شده، خطای پیش‌بینی سود (دقت پیش‌بینی سود)، کاهش (افزایش) می‌یابد. بنابراین افزایش دقت پیش‌بینی می‌تواند یکی از انگیزه‌های احتمالی تأخیر در اعلام سود باشد. نتیجه حاصل با پژوهش مهرداد آیسک (۱۳۹۰) مطابقت ندارد. از سوی دیگر، رابطه منفی معنی‌دار بین متغیر درصد پوشش و خطای پیش‌بینی نشان داد که با افزایش درصد پوشش سود پیش‌بینی‌شده، خطای پیش‌بینی کاهش می‌یابد که حاکی از دقت پیش‌بینی بالاتر شرکت‌های موفق‌تر است. نتیجه حاصل با نتایج برخی از تحقیقات پیشین (از جمله کردستانی و باقری، ۱۳۸۸، ساربان‌ها و آشتاب، ۱۳۸۷، مشایخ و شاه‌رخ، ۱۳۸۶؛ مهرداد آیسک، ۱۳۹۰) مطابقت دارد. همچنین از رابطه منفی بین متوسط تعداد سهام مبادله‌شده و خطای پیش‌بینی، مشخص شد که، تقاضای اطلاعات از سوی بازار (فشار بازار) باعث کاهش خطای پیش‌بینی (افزایش دقت پیش‌بینی) می‌شود، که با نتایج پژوهش ژو (۲۰۱۰) مطابقت دارد. به علاوه، متغیرهای اعلام پیش‌بینی مربوط به فصل دوم و سوم، که اثر افق زمانی را کنترل می‌کنند، رابطه منفی معنی‌داری با خطای پیش‌بینی دارند. به عبارت دیگر پیش‌بینی‌های فصل دوم دقیق‌تر از فصل اول و فصل سوم دقیق‌تر از فصل دوم است. از طرف دیگر متغیرهای اندازه شرکت و گزارش زیان شرکت رابطه مثبت معنی‌داری با خطای پیش‌بینی سود داشتند. از طرف دیگر متغیرهای اندازه شرکت و گزارش زیان شرکت رابطه مثبت معنی‌داری با خطای پیش‌بینی سود دارند. به عبارت دیگر برای شرکت‌های بزرگ‌تر و دارای سود هر سهم منفی، خطای پیش‌بینی سود (دقت پیش‌بینی سود)، افزایش (کاهش) می‌یابد. در نهایت، یافته‌ها نشان دادند که خطای پیش‌بینی، در صنایع مختلف، دارای تفاوت‌های معنی‌داری است، که این یافته نیز با نتایج پژوهش‌های پیشین (مشایخ و شاه‌رخ، ۱۳۸۶؛ هانگ و لی، ۲۰۱۵؛ جلیک و همکاران، ۱۹۹۸)، مطابقت دارد.

۶- پیشنهادها

در این پژوهش، رابطه نوع خبر سود و زمان‌بندی اعلام آن، با استفاده از متغیر سود هر سهم پیش‌بینی‌شده فصلی، مورد بررسی قرار گرفت. این موضوع می‌تواند با دیگر اخبار مالی شرکت (مانند سود تقسیمی) نیز تکرار شود. همچنین، رابطه نوع خبر با روز هفته و ساعت اعلام آن، می‌تواند در تحقیقی جداگانه مورد بررسی قرار گیرد. از طرف دیگر، برای بررسی درک بازار از نوع خبر سود، می‌توان با انجام پژوهشی، شدت واکنش قیمت سهم به اخبار خوب و بد را مورد

بررسی قرار داد. همچنین، در این تحقیق، افزایش دقت پیش‌بینی سود به عنوان انگیزه تأخیر در اعلام سود مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به این که یکی انگیزه‌های مدیران جهت تأخیر در اعلام پیش‌بینی می‌تواند مدیریت رقم سود باشد، لذا در پژوهش‌های آینده می‌توان این موضوع را مورد بررسی و آزمون قرار داد.

۷- محدودیت‌ها

محدودیت در دسترسی به منابع اطلاعاتی، باعث حذف برخی مشاهدات به دلیل فقدان داده‌های لازم شده است. در نتیجه در تعمیم نتایج به شرکت‌های خارج از نمونه باید جانب احتیاط رعایت شود. از طرف دیگر، عوامل مختلفی بر بر زمان‌بندی اعلان سود فصلی شرکت‌ها موثر است، که در این پژوهش تنها برخی از عوامل اثرگذار مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین، امکان کنترل سایر متغیرهای مداخله‌گر احتمالی نظیر عوامل کلان محیطی و سیاسی امکان پذیر نبوده است.

منابع و مآخذ

- ۱- ایزدی نیا، ناصر؛ فدوی، محمدحسن؛ امینی نیا، میثم (۱۳۹۳). "بررسی تاثیر پیچیدگی حسابداری و شفافیت گزارشگری مالی شرکت بر تاخیر در ارائه گزارش حسابرس"، دانش حسابرسی، سال ۱۴، ش. ۱۶ (پیاپی ۵۴)، صص. ۱۰۳-۸۷.
- ۲- آیین نامه افشای اطلاعات شرکت‌های پذیرفته شده در بورس، ۱۳۸۱، شورای بورس.
- ۳- حاجیها، زهره؛ احمدی، مهدیه (۱۳۹۲). ارائه به موقع صورت‌های مالی میان دوره ای: بررسی تاثیر عملکرد مالی و اقتصادی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه حسابداری مالی. ۵ (۲۰): ۱۴۹-۱۷۲.
- ۴- دستورالعمل اجرایی افشای اطلاعات شرکت‌های ثبت‌شده نزد سازمان بورس اوراق بهادار، ۱۳۸۶، قابل دسترسی در نشانی:

<http://www.rdis.ir/ApprovedGuidLinesDetail.asp?AppBLID=31>

- ۵- رضایی دولت آبادی، حسین؛ حیدری سلطان آبادی، حسن؛ بوستانی، حمیدرضا؛ و کریمی سیمکانی، صادق (۱۳۹۳). بررسی عوامل تأثیرگذار بر تأخیر انتشار صورت‌های مالی سالانه حسابرسی شده شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه حسابداری مالی. ۶ (۲۱): ۵۱-۸۲.

۶- ساریان ها، محمدرضا؛ آشتاب، علی (۱۳۸۷). شناسایی عوامل موثر بر خطای پیش‌بینی سود شرکت های جدیدالورود به بورس اوراق بهادار تهران، *پژوهشنامه ی علوم انسانی و اجتماعی*، ش. ۲۸. ص. ۷۶-۵۵.

۷- عباس زاده، محمد رضا؛ پور حسینی حصار، سید مهدی؛ جعفری نسب، ندا (۱۳۹۲). بررسی عوامل مؤثر بر زمان اعلان سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس و اوراق بهادار تهران، *اقتصاد پولی مالی*، سال بیستم، شماره ۶، ص. ص ۸۶-۱۰۶.

۸- کردستانی، غلامرضا؛ باقری، مجتبی (۱۳۸۸). بررسی رابطه ارزش افزوده اقتصادی و نقدی با خطای پیش‌بینی سود، *تحقیقات حسابداری*، ش. ۱. ص. ص. ۱۳۰-۱۴۷.

۹- مرادی، مهدی، رستمی؛ امین؛ تقی زاده، رضا (۱۳۹۴). بررسی ارتباط بین برخی از ساز و کارهای حاکمیت شرکتی و کیفیت پیش‌بینی سود به‌وسیله مدیریت پس از عرضه اولیه، *سیزدهمین همایش ملی حسابداری ایران*، دانشگاه تهران.

۱۰- مرادی، مهدی؛ پورحسینی، سید مهدی (۱۳۸۸). بررسی رابطه بین برخی ویژگیهای مالی و غیرمالی و مدت زمان اجرا و تکمیل عملیات حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، *تحقیقات حسابداری*، شماره ی اول، ص. ص. ۱۸۵-۱۶۸.

۱۱- مشایخ، شهناز؛ شاهرخی، سیده سمانه (۱۳۸۶). بررسی دقت پیش‌بینی سود توسط مدیران و عوامل مؤثر بر آن، *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، دوره ۱۴، شماره ۵۰. ص. ص. ۶۵-۸۲.

۱۲- ملکیان، اسفندیار؛ احمدپور، احمد؛ رحمانی نصرآبادی، محمد؛ دریایی، عباس علی (۱۳۸۹). عوامل مؤثر بر دقت سود پیش‌بینی شده توسط شرکت‌ها، شواهدی از: بازار بورس و اوراق بهادار تهران، *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، دوره ۱۷، شماره ۶۱، ص. ص. ۲۳-۳۸.

۱۳- مهرداد آیسک، سید سعید (۱۳۹۰). بررسی رابطه میزان تاخیر در اعلام سود پیش‌بینی شده فصلی با نوع خبر سود و دقت پیش‌بینی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد.

14- Ahmad-Zaluki, N. A., and Wan-Hussin, W. N. (2010). "Corporate Governance and Earnings Forecasts Accuracy", *Asian Review of Accounting*, 18, 50-67.

15- Ajinkya, B., Bhojraj, S., & Sengupta, P. (2005). The Association between Outside Directors, Institutional Investors and the Properties of Management Earnings Forecasts (Digest Summary). *Journal of accounting research*, 43(3), 343-376.

- 16- Aktaş, R., & Kargin, M. (2011). Timeliness of Reporting and the Quality of Financial Information. **International research journal of finance and economics**, 63, 71-77.
- 17- Aubert F., (2009). Determinants of Corporate Financial Disclosure Timing: the French Empirical Evidence, **Journal of Accounting and Taxation**, 1 (3): pp. 053-060.
- 18- Bamber, L., Cheon, Y., (1998). Discretionary Management Earnings Forecast Disclosures: Antecedents and Outcomes Associated with Forecast Venue and Forecast Specificity. **Journal of Accounting Research** 36, 167–190.
- 19- Beaver, W.H., (1968), The Information Content of Annual Earnings Announcements, **Empirical Research in Accounting: Selected Studies**, pp.67-92.
- 20- Begley J., P. E. Fischer, (1998), Is there Information in an Earnings Announcement Delay? **Review of Accounting Studies**, 3: pp. 347–363.
- 21- Bethel, J., Liebeskind, J., Opler, T., (1998), Block Share Purchases and Corporate Performance, **Journal of Finance**, 53: pp. 605–653.
- 22- Botosan C. A., M. S. Harris. (2000), Motivations for a Change in Disclosure Frequency and Its Consequences: AN Examination of Voluntary Quarterly Segment Disclosures, **Journal of Accounting Research**. 38(2): PP. 329-354.
- 23- Bushee B., C. Noe, (2000), Corporate Disclosure Practices, Institutional Investors, and Stock Return Volatility, **Journal of Accounting Research**, 38: pp. 171–202.
- 24- Bushee B., D. Matsumoto, G. Miller, (2003), Open Versus Closed Conference Calls: The Determinants and Effects of Broadening Access to Disclosure, **Journal of Accounting and Economics**, 34: pp. 149–169.
- 25- Chen C. R., N. J. Mohan, (1994), Timing the Disclosure of Information: Management's View of Earnings Announcements, **Financial Management**, 23(3): p. 63.
- 26- Dellavigna S., J. M. Pollet, (2009). Investor Inattention and Friday Earnings Announcements, **Journal of Finance**, 64(2): pp 709–749.
- 27- Doyle J. T., M. J. magilke, (2009a). The Timing of Earnings Announcements: An Examination of the Strategic Disclosure hypothesis, **The Accounting Review**, 84(1): pp. 157-182.

- 28- Doyle, J. T., M. J. magilke, (2009), The Opportunistic Timing of Management Forecasts. Working paper, Utah State University.
- 29- Garcia-Meca, E., & Sanchez-Ballesta, J. P. (2006). Influences on financial analyst forecast errors: A meta-analysis. **International business review**, 15(1), 29-52.
- 30- Graham, J., C. Harvey, S. Rajgopal, (2005). The Economic Implications of Corporate Financial Reporting, **Journal of Accounting and Economics**, 40 (1-3): pp. 3-73.
- 31- Guay W., Verrecchia R.E., (2007) Conservative Disclosure. Working paper, University of Pennsylvania.
- 32- Haw I., K. J. Park, D. Qi, W. Wu, (2006), Securities Regulation, the Timing of Annual Report Release, and Market Implications: Evidence from China, **Journal of International Financial Management and Accounting**, 17(2): pp. 111-139.
- 33- Haw, I.-M., Qi, D. Wu, W., (2000), Timeliness of Annual Report Releases and Market Reaction to Earnings Announcements in an Emerging Capital Market: The Case of China, **Journal of International Financial Management & Accounting**, 11: pp. 108-131.
- 34- Hung, K., & Lee, K. H. (2015). Determinations of Corporate Earnings Forecast Accuracy: Taiwan Market Experience. In Handbook of Financial Econometrics and Statistics (pp. 253-277). Springer New York.
- 35- Jelic, R., Saadouni, B., & Briston, R. (1998). The accuracy of earnings forecasts in IPO prospectuses on the Kuala Lumpur Stock Exchange. **Accounting and Business Research**, 29(1), 57-72.
- 36- Kothari, S.P., S. Shu, and P. Wysocki., (2009), Do Managers Withhold Bad News? **Journal of Accounting Research**, 47(1): pp. 241-276.
- 37- Kross W., (1981). Earnings and Announcement Time Lags, **Journal of Business Research**, PP: 267-281.
- 38- Kross, W., and D. A. Schroeder, (1984). An Empirical Investigation of the Effect of Quarterly Earnings Announcement Timing on Stock Returns. **Journal of Accounting Research**, 22 (1): pp. 153-176.
- 39- Lee P. J., S. J. Taylor, S. L. Taylor, (2006), Auditor Conservatism and Audit Quality: Evidence from IPO Earnings Forecasts, **International Journal of Auditing**, 10: pp. 183-199.

- 40- Leventis S., P. Weetman, (2004), Timeliness of Financial Reporting: Applicability of Disclosure Theories in an Emerging Capital Market, **Accounting and Business Research**, 34(1): p. 43.
- 41- Lurie, A. J., & Pastena, V. S. (1975). How promptly do corporations disclose their problems? **Financial Analysts Journal**, 31(5) 55-61.
- 42- Mak, Y. (1994). The Voluntary Review of Earnings Forecasts Disclosed in IPO Prospectuses, **Journal of Accounting and Public Policy**, 13, 2, 141-158.
- 43- McConnell J., Servaes H., (1990), Additional evidence on equity ownership and corporate value. **Journal of Financial Economics**, 27: pp. 595-613.
- 44- MNIF, A. (2010). Corporate Governance and Management Earnings Forecast Quality: Evidence from French IPOs, La Place de la dimension européenne dans la Comptabilité Contrôle Audit, Strasbourg: France.
- 45- Moradi, M., Salehi, M., & Ayask, S. S. M. (2013). The Relationship between Delay in Announcing Quarterly Forecasts of Annual Earnings and the Type of Earnings News. **Organizacija**, 46(2), 64-71.
- 46- Owusu-Ansah, S. (2000). Timeliness of Corporate Financial Reporting in Emerging Capital Markets: Empirical Evidence from the Zimbabwe Stock Exchange. **Accounting and Business Research**, 30(3), 241-254.
- 47- Pantzalis, C., & Ucar, E. (2014). Religious holidays, investor distraction, and earnings announcement effects. **Journal of Banking & Finance**, 47, 102-117.
- 48- Philipich K. L., (2009), Changes in the Disclosure Regulatory Environment and Managers' Timing of Earnings Announcements, **Journal of American Academy of Business**, 15 (1): pp. 24-31.
- 49- Reheul, A. M., Van Caneghem, T., & Verbruggen, S. (2014). Financial Reporting Lags in the Non-Profit Sector: An Empirical Analysis. **Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations**, 25(2), 352-377.
- 50- Rogers J., (2008), Disclosure Quality and Management Trading Incentives. **Journal of Accounting Research**, 46(5).
- 51- Sengupta P. (2004), Disclosure Timing: Determinants of Quarterly Earnings Release Dates, **Journal of Accounting and Public Policy**, 23: pp. 457-482.

- 52- Skinner D., (1994). Why Firms Voluntarily Disclose Bad News. *Journal of Accounting Research*, 32: PP. 38–60.
- 53- Tan, H. C., & Wong, L. (2012). The value relevance of timely Earnings information. The University of New South Wales.
- 54- Tinaikar, S. (2012). Outside Directors, Litigation Environment, and Management Earnings Forecasts. **Accounting Perspectives**, 11(1), 1-29.
- 55- Wagenhofer, A., (1990). Voluntary Disclosure with A Strategic Opponent. **Journal of Accounting and Economics** 12, 341–363.
- 56- Xiang, R., Chen, Y., & He, X. (2015). Financial Characteristic and Disclosure Delay of Annual Report: Evidence from Listed Companies in China. In *Proceedings of the Ninth International Conference on Management Science and Engineering Management* (pp. 817-828). Springer Berlin Heidelberg.
- 57- Zhu Z., (2010), Financial Restatements: Implications for Management Earnings Forecasts, Ph.D. dissertation, George Washington University.